

# Samenvatting van de voordrachten

## *Inleiding* **J. Scheffer**

Rijd ik met de trein door Vlaanderen, dan verschijnt op het scherm (display imN.\*) boven de deur van de wagon de mededeling: 'Bestemming Gent-St. Pieters'. In Nederland hoor ik - nadat de trein is vertrokken - de conducteur "eindbestemming Rotterdam Centraal" zeggen, als hij al verstaanbaar is en niet mompelend zijn verhaal doet. Onze 'eindbestemming' is onbekend, behalve bij de NS. Die spreken van 'huisregels' -- huisje op wielen? --, decreteren vanuit hun hoofdkantoor in Utrecht dat het 'eindbestemming' moet zijn, vervangen het woord 'station' door het adjectief 'centraal', treinen gaan alle 'richting' en niet langer 'naar' Den Bosch, (zoetelieveGerretje) als de kompasroos afwijkt komen we in Tilburg of in Helmond terecht. De treinen 'komen niet aan', maar 'naderen' slechts het station. Zo heeft ieder voormalig Nederlands staatsbedrijf zijn nieuwspraak en verdwijnen veel gewone betekenissen. Zegt u optioneel of facultatief, vertaalt u het Amerikaans nog? Zegt u 'dag' of doedoei, heeft u gevoelens 'naar iemand toe' of voor, tegen of jegens iemand? Wat als taalverloedering kan worden opgevat speelt ook rol in het psychotherapieproces waar onze cultuurdrager zo belangrijk is: en 'je moet' zo mogelijk 'ik wil' wordt. Komt de redding van het Nederlands uit Vlaanderen?

\*imN: in modern Nederlands

## *De mens als libidineus taaldier.* **Marc De Kesel** Jacques Lacans *Graphe du désir* eindelijk opgehelderd

Een psychoanalytische kuur is een praatkuur. Sinds Anna O, de eerste analysante, haar therapie op die manier typeerde, zijn er ontelbare pogingen ondernomen om die kuur over méér dan over woorden alleen te laten gaan en om naar alternatieven te zoeken voor een eng talige benadering van het psychische probleem. Ook vele lacaniaans geïnspireerde theorieën – ook binnen het lacanisme zelf – stellen dat het zaak is *voorbij* de taal te gaan en de kuur te herdefiniëren vanuit het reële, het object a, het genot. In zijn lezing neemt Marc De Kesel stelling tegen die trend en verdedigt het 'primaat van de taal'. Want dit is waar het in Lacan's fundamentele basisschema, *Le Graphe du Désir*, om gaat. Dit gekende maar zelden goed begrepen schema vormt de kern van Lacans theorie (ook van diens zogeheten 'late' theorie) en is bedoeld om het primaat van de taal, zoals dit geldt voor het libidinaal dier genaamd mens, scherp in kaart te brengen.

Marc De Kesel (PhD filosofie) is verbonden aan de *Arteveldehogeschool Gent* en de Radboud Universiteit Nijmegen. Naast artikelen in diverse tijdschriften, verscheen van hem een studie over Georges Batailles politieke filosofie (*De sfinx van de sociologie*, Acco, Leuven/Amersfoort, 1994), een essaybundel: *Wij, moderneren. Essays over subject & moderniteit* (Peeters, Leuven, 1998) en *Eros & Ethiek: een lectuur van Jacques Lacans Séminaire VII* (Acco, Leuven, 2002). Van het laatste boek verscheen in 2009 een Engelse versie (Albany NY: SUNY Press). Website: <http://www.marcdekesel.tk/>.

## *Het vertalen van Freud* **Wilfred Oranje**

## *De Orale Fase – Arnon Grunberg*

### *Freud als Wordkunstenaar* **H. Stroeken**

Een kant en klare tekst voorlezen als lezing vergeleek Freud met iemand achter een rijtuig laten aan rennen. Buiten adem moet de toehoorder proberen de spreker te volgen. daarentegen moet je de mensen meenemen in de ontwikkeling van je gedachten, vond hij. Direct van mens tot mens, ik tot jij. Freuds gebruik van de ik-vorm en de tegenwoordige tijd zijn in de Standard Edition consequent omgezet in een passieve vorm: 'Het probleem van de angst wordt besproken', zegt Strachey in plaats van 'Ik bespreek het probleem van de angst'. Zo sprak Freud en zo schreef hij: hij liet het sprekend en schrijvend gebeuren.

De volgende drie punten zal ik kort bespreken. Ten eerste, Freud had een enorm ontzag voor woorden; die werken wonderen volgens hem, kunnen dat althans. Hij kende er toverkracht aan toe. Dan iets over de woordspelingen waarvan het wemelt bij Freud; de gelaagdheid van de woorden. Vervolgens kom ik op mijn derde en laatste punt: Freud was een wetenschapper die vaak schreef zoals een kunstenaar, dat wil zeggen hij schreef zoals ik me voorstel dat een romanschrijver zijn romans schrijft, vanuit zijn innerlijk gedreven. Hij liet zich daarbij namelijk in sterke mate leiden door zijn onbewuste.

### *Taal en onbewuste.* **Johan Schokker**

Een van de cruciale stellingen van de Lacaniaanse theorie is dat 'het onbewuste is gestructureerd als een taal'. In mijn lezing zal worden ingegaan op de betekenis van deze stelling en de gevolgen van Lacans visie op de taal voor het subject van de psychoanalyse.

Johan Schokker is psycholoog. Hij was verbonden aan de Jan van Eyck academie en publiceerde samen met Tim Schokker een inleiding tot Jacques Lacan, 'Extimiteit', verschenen bij uitgeverij Boom. Binnenkort verschijnt een bundel met essays over het werk van Slavoj Zizek, die hij met Marc de Kesel samenstelde.

### *“ Woorden rondom leegte.” Hedendaagse Frans-joodse romanciers en de Shoah.* **Annelies Schulte Nordholt**

De afgelopen dertig jaar heeft in heel Europa een niet aflatende stroom literaire fictie rondom de Tweede Wereldoorlog en de Shoah voortgebracht. Met name in Frankrijk hebben vanaf de jaren tachtig steeds meer romanciers het woord genomen, die via hun achtergrond persoonlijk met de gebeurtenissen verbonden waren: 'childsurvivors' zoals Georges Perec, maar ook de kinderen van de overlevenden, de zg. tweede generatie (Patrick Modiano, Henri Raczymow, Gérard Wajcman...). Voor allen geldt dat zij het wankel evenwicht zoeken tussen spreken en zwijgen, in het besef dat hun eigen herinnering, of die van hun ouders, die ze met zich meedragen, een afwezige, lege herinnering is. Een herinnering die strikt genomen geen herinnering is, maar trauma: spoor van gebeurtenissen die zo ingrijpend waren, dat zij niet bewust doorleefd, niet verwerkt konden worden. Literaire fictie dus als tastend zoeken naar een spreken van het trauma, zonder daar geweld aan te doen.

Annelies Schulte Nordholt doceert Franse letterkunde aan de Universiteit Leiden.  
Sleutelpublicaties: *Maurice Blanchot. L'écriture comme expérience du dehors* (Genève, Droz, 1995) ; *Le moi créateur dans 'A la recherche du temps perdu'* (Parijs, L'Harmattan, 2002) ; *Perec, Modiano, Raczymow. La génération d' après et la mémoire de la Shoah* (Rodopi, 2008)